

Oehoe, wat een vogel!

Uilen vallen voor mij onder de markante vogels, zeker ook mysterieus. Mijn eerste kennismaking met een uil was natuurlijk bij de Fabeltjeskrant. Daarna jarenlang geen uil meer gezien, maar wel gehoord. Zo'n jaar of twintig geleden zat er eentje - via de schoorsteen - in onze kachel, een steenuiltje. Maar een oehoe is wel echt andere kost. Afgelopen jaar waren er in Nederland maar liefst 127 broedparen, waarvan drie paren in onze eigen Maashorst. Nu zijn we toch wel ooit op de Maashorst, maar daar heb ik deze vogel nog nooit gezien. Tuurlijk, het is een uil, dus een nachtvogel, maar het gaat nou niet bepaald om een winterkoninkje. Hij is groot! Nou ja, zij is nog groter. Soms jaagt hij overdag, maar meestal rust hij uit. Maar denk je in dat zo'n oehoe even over komt zweven, want horen doe je hem niet. Hij is 59 tot 73 cm hoog, nog net niet tafelhoogte. Zijn spanwijdte is tussen de 166 en 188 cm! Die overspanning is veel meer dan mijn hele lengte. En nu we het toch over cijfers hebben, de oehoe kan wel 22 jaar oud worden, maar gemiddeld is dit maar vijf jaar.

Het geluid van de oehoe is krachtig en opvallend. Zijn roep is een diepe "oehoe", die vaak wordt geassocieerd met de stilte van de nacht. Deze karakteristieke roep draagt ver en kan soms tot enkele kilometers ver worden gehoord. De oehoe gebruikt zijn roep om zijn aanwezigheid te markeren, zijn territorium af te bakenen en om te communiceren met andere uilen. De mannelijke oehoe klinkt lager dan het vrouwtje. Tijdens het roepen blaast hij zijn keel op en wordt een witte keelvlek zichtbaar.

Hoewel de oehoe geen natuurlijke vijanden heeft, kan hij zich erg imposant opstellen wanneer hij zich bedreigd voelt. Hij zet zijn veren op waardoor hij er minstens dubbel zo groot uitziet. Hij buigt het hoofd voorover en slaat de vleugels uit zodat hij een grote 'bol' vormt. Om het geheel nóg bedreigender te maken, wiegt hij zachtjes heen en weer terwijl z'n veren gaan trillen. Geen roofdier dat zich daaraan waagt!

Mocht zo'n oehoe je aan kijken, dan ben je beslist onder de indruk van zijn grote knaloranje ogen. Die ogen staan vast in hun schedel. Omdat de ogen van een uil erg groot zijn, heeft de uil geen ruimte over in zijn schedel voor spieren die de ogen moeten laten bewegen. Om in

diverse richtingen te kunnen kijken moet een uil dus steeds de kop draaien, maar dankzij zijn veertien nekwerfels (zeven meer dan de mens) kan hij zijn kop wel tot 270 graden draaien. Door die grote ogen kan de oehoe heel erg goed zien in het donker. Uilen hebben weinig licht nodig om goed te kunnen zien; dat komt doordat ze een reflecterende laag achter hun netvlies hebben. Als er dan licht op het netvlies van de uil komt, stuurt de reflecterende laag

erachter het licht voor een tweede keer door het netvlies en daardoor kan hij bij weinig licht beter zien.

Niet dat hij het alleen moet hebben van zijn ogen, ook zijn oren zijn fenomenaal. En nee, zijn oren hebben niks te maken met zijn oorpluimen. Die pluimen zijn wel 8 cm groot, bestaande uit veren en geven zo'n beetje zijn

stemming aan. De grootte geeft ook de fitheid aan, maar verder hebben ze geen functie. De vrij grote oren zitten achter de ogen en zijn bedekt. En het meest opvallende is dat ze op ongelijke hoogte van elkaar zitten. Die asymmetrie zorgt ervoor dat een oehoe uitzonderlijk goed kan horen. Wanneer er geen licht is, kan de oehoe nog in driekwart van de gevallen een muis vangen. Geluiden uit een bepaalde richting komen iets eerder aan bij het ene oor dan het andere. Uilen

kunnen een verschil tot 30 microseconden in aankomsttijd tussen beide oren waarnemen (een microseconde is een miljoenste seconde). Om de informatie te verwerken is het deel van de hersenen dat met horen in verband staat bij uilen veel groter dan bij andere vogels. Uilen vormen een plattegrond van de omgeving op basis van geluids informatie, zoals mensen dat doen met visuele informatie. Toch wel echt indrukwekkend. Maar daar blijft het niet bij. Zo'n oehoe is niet alleen enorm groot, je hoort hem ook niet vliegen. Een uilenskelet is gemaakt om mee te lopen en te vliegen. Het skelet van een uil is erg licht, maar toch heel stevig gebouwd. Bij uilen maakt het gewicht van het skelet maar 7 tot 9% uit van het totale gewicht. Veel botten zijn met elkaar vergroeid; dat maakt de uil sterk genoeg om zijn eigen gewicht te dragen. Sommige grote botten zijn hol en hebben botachtige versterking van binnen. Dat zorgt ervoor dat het skelet licht blijft. Mannetjes wegen 1,5 tot 2,8 kilogram, vrouwtjes zijn forser en zwaarder in de schouders en wegen 1,75 tot 4,2 kilogram. Maar dat gewicht is dus niks, als je bedenkt hoe groot de oehoe is. En dan die klauwen. Een uil heeft twee klauwen naar voren gericht en twee klauwen naar achteren gericht, waar andere roofvogels drie klauwen naar voren en één klauw naar achteren bezitten. Omdat de uil dichtbij minder goed ziet, lokaliseert hij zijn prooi van ver, vliegt aan en graait dan met beide poten tegelijk. Hij pikt met zijn snavel de ogen van de prooi eruit. Hij doodt de prooi door met zijn klauwen krachtig te knijpen, tot hij geen hartslag meer voelt. Pas dan verscheurt hij de prooi met zijn snavel. Om jongen te voederen snijdt hij met een speciale klauw kleine stukjes af.

De oehoe is een standvogel en trekt dus niet weg in de winter. Hij is te vinden in afwisselend landschap waar hij voldoende voedsel kan vinden - ook in de winter. Daarbij is hij niet zo kieskeurig qua leefgebied (van dicht naaldboud tot de kust), maar is het des te belangrijker dat er voldoende grote prooien aanwezig zijn, zoals egels, ratten en konijnen. Hij jaagt liefst in open landschap met hier en daar bosclementen. De oehoe eet wat beschikbaar is en focust daarbij op grote prooien. Zijn grootste (letterlijk) slachtoffers zijn o.a. buizerd, havik, blauwe reiger en zelfs jonge vossen en reeën. Deze dieren maken echter niet zijn hoofdmenu uit. Daarvoor rekent hij op prooien die overvloedig in zijn leefgebied vertoeven.

Afhankelijk van zijn vaste verblijfplaats belanden bijvoorbeeld egels, woelratten, hazen, konijnen, duiven of watervogels het vaakst op zijn bord. Daarnaast eet hij ook kleinere zoogdieren, amfibieën, af en toe een vis, reptiel, worm of groot insect. De oehoe rooft werkelijk alles weg. Na een jaar zijn de vogels geslachtsrijp. Het is echter pas in het derde levensjaar dat de oehoe-jongen zich voldoende vaardigheden eigen hebben

gemaakt om zich in de vrije natuur voort te planten. Van februari tot augustus zorgt de oehoe voor zijn nageslacht, al vertoont hij in oktober al een voorsmaakje met de zogenaamde 'herfstbalts'. Het is dan dat de koppels gevormd worden. Eind januari of begin februari begint hij aan het echte werk. Het mannetje lokt een vrouwtje met zijn lokroep naar enkele nestkommen die hij heeft geprepareerd. Vaak oude roofvogelnesten. Met zijn indrukwekkende vliegkunsten probeert hij haar hart voor zich te winnen. Daarnaast stelt hij zijn goed vaderschap tentoon door haar heerlijke prooien aan te bieden. Begin maart beginnen de vrouwtjes meestal te broeden. In de weken ervoor hoeft ze zelf al niet meer op jacht te gaan. Ma oehoe legt twee tot drie eieren, in uitzonderlijke gevallen vier of zelfs vijf stuks. Tussen twee opeenvolgende eieren zitten twee tot vier dagen tijd, maar het vrouwtje begint wel vanaf dag één te broeden. Dat betekent dat er een groot leeftijdsverschil zit tussen de jongen. Zo doet de oehoe aan risicospreiding: als er onvoldoende voedsel beschikbaar is, wordt het nakomertje aan zijn lot overgelaten. Na gemiddeld 34 dagen pikken de witte, donzige uilskuikens zichzelf uit het ei. Na vier tot vijf weken zijn de jonge uilen al vrij mobiel. Ze lopen zelfstandig rond en huppen met behulp van hun vleugels. Ze durven zelfs af en toe het nest verlaten, als de locatie dat toelaat. Jongen die het levenslicht zien in een steile rotswand kunnen de wereld pas beginnen te ontdekken wanneer ze (na zo'n tien weken) vliegvlug zijn. Ze worden dan nog steeds door hun ouders verzorgd en leren de kneepjes van het uil-zijn. Wanneer ze zelfstandig brood op de plank kunnen brengen (na drie tot vijf maanden), vliegen ze uit. Op de leeftijd van één jaar zijn ze geslachtsrijp, maar ze wachten met de voortplanting tot ze een geschikt leefgebied kunnen claimen. Daarvoor vliegen ze gemiddeld 80 km ver. Huisje - boompje - en dan pas kindje!

Ria Smits

Chris van Lieshout, dankjewel voor de mooie foto's.